

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ВИДУ СПОРТУ ХОРТИНГ В УКРАЇНІ

Актуальність. Вивчення історії виникнення, становлення й розвитку нових національних видів спорту завжди викликала підвищений інтерес у науковців, викладачів спортивних кафедр, учителів фізичної культури, тренерів і спортсменів. Це пояснюється, насамперед тим, що зазначена проблема має історичне, теоретичне й практичне значення. Глибоке знання історії виникнення цікавих для молоді видів спорту позитивно впливає як на розвиток теорії і методики національних єдиноборств, так і на пошук ефективних організаційних форм залучення й підготовки учнівської молоді до регулярних занять народними видами єдиноборств і бойових мистецтв, які мають давню історію підготовки підростаючого покоління до захисту рідного краю від ворогів.

У Запорозькій Січі таким бойовим мистецтвом було козацьке характерництво. Воно утворилося й розвивалося внаслідок високих вимог українських козаків до своєї психологічної і фізичної підготовки. Їхнє вміння, всебічна психофізична підготовленість і морально-вольова вихованість високо цінувалися як серед козацької старшини, так і серед рядових козаків, про що свідчать історичні джерела.

Нині, коли відроджуються національна фізична культура та спорт, особливо актуально показувати сучасній молоді позитивний досвід наших предків, їхнє прагнення регулярно займатися фізичною підготовкою, вести здоровий спосіб життя, всебічно розвивати свої природні якості й незвичайні психофізичні здібності.

Аналіз наукових досліджень. Вивчення методичних посібників, навчальних програм і статей засвідчує, що цікавим і перспективним у цьому плані є український національний вид спорту хортинг, розроблений на основі козацьких бойових мистецтв та єдиноборств заслуженим майстром спорту України Е. А. Єрмоменком. *Новий вид спорту заснований у 2008 році на культурних, оздоровчих і бойових традиціях українського народу*, як освітня складова на виконання Державної програми „Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці“ та Державної цільової програми роботи з обдарованою молоддю на 2007 – 2010 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України № 1016 від 8 серпня 2007 року. Цей вид спорту базується на принципах багаторічної, цілорічної, спеціально організованої підготовки дітей та молоді і спрямований на всебічний розвиток, морально-етичне та патріотичне виховання учнів. Він є визнаним видом спорту в нашій державі за наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту № 3000 від 21 серпня 2009 року, виданому до Дня незалежності України. Робочі програми фізкультурно-оздоровчих занять з хортингу для дітей затверджені рішенням експертної комісії з програмно-методичного забезпечення фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності Національного університету фізичного виховання і спорту від 18 червня 2005 року. Всеукраїнські, регіональні та місцеві навчально-виховні заходи

з хортингу спрямовані на реалізацію Указу Президента України № 244 від 20 березня 2008 року „Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні“ [4, с. 5].

Метою статті є вивчення й аналіз історії розвитку в Україні нового виду спорту хортинг, створеного на основі козацьких бойових єдиноборств.

Результати дослідження. Вивчення й аналіз літературних джерел [1; 2; 3; 4; 8] засвідчує, що назва нового виду спорту хортинг походить від назви відомого у світі острова Хортиця на Дніпрі, де була розташована Запорозька Січ. Вона активно діяла й відіграла прогресивну роль в історії українського народу. Тому „ідея виникнення хортингу, як комплексної системи самовдосконалення особистості, заснованої на фізичному, морально-етичному та духовному вихованні, пов’язана з відродженням давніх народних традицій, що передавалися з покоління в покоління“ [4, с. 5]. Система підготовки, виховання характеру, вдосконалення майстерності та надбання змагального духу українських козаків лягли в основу хортингу, як нового виду спорту, створеного в Україні. Він має регламентовані правила змагань, за якими за бажання можуть змагатися хлопці і дівчата загальноосвітніх навчальних закладів у різних вікових категоріях та вікових групах.

Як вид оздоровчого та бойового мистецтва хортинг має поступово ускладнювати програму підготовки молодшої людини, поділену на кваліфікаційні рівні (ранки), де кожний ступінь відповідає певному рівню загальної та спеціальної фізичної підготовки. Обов’язковою умовою хортингу є знання й виконання хортингістами елементів техніки самозахисту та інших необхідних складових з підготовки фізично розвиненої особистості. Важливе значення у навчальній програмі з хортингу відводиться виховним правилам, які включають дотримання вимог етикету, суворості дисципліни під час проведення тренувальних занять, технічних, функціональних та вольових аспектів підготовки хортингістів. Підвищена дисципліна та етикет поведінки учнів, вважає автор, є системою впливу на формування характеру особистості, допомогою батькам дітей, які займаються у гуртках і спортивних секціях з хортингу в загальноосвітніх навчальних закладах, адже вони виховуються й розвиваються не тільки сильними, а й здатними захистити себе й близьких людей у небезпечних ситуаціях. Під час занять у гуртках і спортивних секціях в учнів також формуються здорові звички до самовдосконалення, розвиваються вміння гідно поводити себе у школі, сім’ї та за місцем проживання [4].

Велике значення у становленні й розвитку українського виду спорту хортинг мали навчально-тренувальні семінари, які організовувалися Українською федерацією хортингу. Перший семінар за участю 65 тренерів, інструкторів і спортсменів із 14 областей України проводився у Києві 20 вересня 2008 року. Наступні навчально-тренувальні семінари були проведені 25–27 вересня 2008 року у Дніпропетровську, 28 вересня – Запоріжжі, 10–12 жовтня – Донецьку, 18 жовтня – Рівному, 27–28 жовтня – Трускавці Львівської області. Після проведення цих семінарів були організовані перші спортивні змагання, на яких апробувалися правила змагань з нового українського виду спорту хортинг. Вони були проведені 1 листопада 2008 року на базі загальноосвітньої школи № 214 м. Києва. У змаганнях взяли участь понад 100 учасників. Після організації цих змагань

продовжилося проведення навчально-тренувальних семінарів, які стали стабільнішими, організованішими й пліднішими. Так, 1 листопада 2008 року було проведено семінар у Броварах Київської області, а 17–18 січня 2009 року – Лубнах Полтавської області. Ці семінари проходили за активної участі молоді, яку цікавили нові форми й методи навчання, тренування й проведення змагань з хортингу.

Проведення в Україні серії навчально-тренувальних семінарів та перших спортивних змагань з хортингу дало змогу 1 березня 2009 року організувати перший відкритий чемпіонат Автономної Республіки Крим у смт Кіровське, а 3–4 березня провести навчально-тренувальний семінар у Судаку. Після цього відбулася офіційна реєстрація нового виду спорту хортинг в Україні. 25 березня 2009 року Міністерство юстиції України видало свідоцтво № 3076 про реєстрацію Української федерації хортингу. Її головою було призначено видатного українського спортсмена, випускника Дніпропетровського державного інституту фізичної культури Е. А. Єрьоменка. Через кілька днів 29 березня 2009 року в смт Пуща-Водиця Київської області пройшов перший Всеукраїнський турнір з хортингу серед юнаків, кадетів та юніорів, у якому взяли участь 96 спортсменів із різних областей України. Головним же заходом того року з хортингу вважається перший Всеукраїнський турнір серед дорослих, який було проведено 10 травня на спортивній базі загальноосвітньої школи № 104 Оболонського району м. Києва.

Важливою історичною подією у розвитку хортингу як виду спорту стало рішення колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/5.3.3 від 9 лютого 2010 року про внесення хортингу до переліку визнаних видів спорту в Україні. На підставі рішення колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України „Про внесення змін до переліку видів спорту, що визнані в Україні“, наказом № 306 від 9 лютого 2010 року хортинг за № 71 було внесено до переліку видів спорту, що визнані в Україні. Згаданий наказ було зареєстровано Міністерством юстиції України за № 186/17481 від 25 лютого 2010 року, і це свідчило, що в нашій країні хортинг визнано самостійним видом спорту. Отримавши державну підтримку, цей вид спорту за короткий час набув масовості й великої популярності серед дітей, молоді та дорослих. Тобто хортинг став національним видом спорту української держави.

Не залишився без уваги новий український вид спорту і серед фахівців зарубіжних країн. Ним зацікавилися закордонні тренери й спеціалісти з бойових единоборств. Їх було включено до складу організації, яка провела перші міжнародні змагання з хортингу в Києві. Цей міжнародний турнір було присвячено Дню Перемоги й проведено у Києві 9 травня 2010 року. У спортивних змаганнях взяли участь дві команди з Росії (із Рязанської області та Республіки Чувашія), одна команда з Туркменістану й багато команд з різних областей України. Це дало підстави для заснування відділень Української федерації хортингу за кордоном. 31 січня 2011 року Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України затвердило також навчальну програму й дало дозвіл на відкриття відділень з хортингу в дитячо-юнацьких спортивних школах та спеціалізованих дитячо-юнацьких школах олімпійського резерву. Для дитячо-юнацьких спортивних шкіл фахівцями Української федерації хортингу була розроблена

навчальна програма з хортингу з урахуванням вікових особливостей учнів [11]. Це дало можливість вивчати хортинг як універсальну систему змішаного єдиноборства, яке втілило у собі найбільш ефективні прийоми спортивних і прикладних єдиноборств та бойових мистецтв.

Вивчення літературних джерел [1; 4] засвідчує, що *перший офіційний чемпіонат України* серед чоловіків та жінок відбувся 26–27 березня 2011 року в м. Бровари Київської області. Змагання проводилися на спортивній базі Економіко-технологічного університету за участі понад 120 учасників із 16 областей України. За підсумками проведених змагань переможцям уперше були присвоєні спортивні звання „Майстер спорту України“. *Першим майстром спорту України з хортингу став студент Національного університету фізичного виховання і спорту Олександр Милов* (тренер В. С. Шевчук). *Другий чемпіонат України* серед чоловіків і жінок відбувся в Київському палаці спорту 22–23 березня 2012 року. В ньому взяли участь збірні команди з 18 областей України у складі 157 спортсменів. У 2012 році було успішно проведено відкритий Кубок України з хортингу в м. Дніпродзержинську Дніпропетровської області, в якому взяли участь понад 30 команд України та Росії. У спортивних змаганнях виступали 172 хортингісти з 22 областей України та збірна команда з хортингу Російської Федерації. *Третій чемпіонат України* з хортингу Українська федерація хортингу провела в Київському палаці спорту 22–23 березня 2013 року. У змаганнях узяли участь збірні команди з 21 області України, Києва та Автономної Республіки Крим. Наступний відкритий Кубок України з хортингу проводився 7–8 грудня 2013 року в м. Львові у ТВК Південний (спортивний комплекс “Грація”). У змаганнях узяли участь спортивні команди з 17 областей України, Києва та Автономної Республіки Крим. Організаторами цих змагань були: Міністерство молоді та спорту України, Управління молоді та спорту Львівської обласної державної адміністрації і Львівська обласна федерація хортингу.

Велике значення для розвитку в Україні нового виду спорту серед учнів мало введення хортингу до варіативної частини навчальних програм з фізичної культури для 5–9 і 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Ці навчальні програми з грифом „рекомендовано“ офіційно введено Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України (листи-розпорядження за № 1/11–8601 і № 1/11–8604 від 15 вересня 2011 року). Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України також рекомендувало відкрити відділення хортингу у вищих навчальних закладах I–IV рівнів акредитації та запровадити спеціалізацію з національного виду спорту хортинг у вищих навчальних закладах (лист-розпорядження за № 1/11–10420 від 9 листопада 2011 року). В наступному році Міністерство освіти і науки, молоді та спорту прийняло рішення про введення хортингу в позашкільні навчальні заклади, а також видало лист-розпорядження за № 1/11–19310 від 14 грудня 2012 року про схвалення навчальної програми з хортингу для позашкільних навчальних закладів та надання грифа „Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України“. Це свідчить про те, що за короткий період новий вид спорту хортинг було впроваджено і в багатьох позашкільних навчальних закладах.

Сьогодні спортивні клуби з хортингу працюють в усіх областях України, Автономній Республіці Крим, Києві та Севастополі. Цей вид спорту має свої відмітні атрибути, емблеми виду спорту, прапор, гімн і марш хортингу.

Велику популярність отримав хортинг і за кордоном. Керує його розвитком у зарубіжних країнах *Міжнародна федерація хортингу* (World Horting Federation), яка заснована в Україні 2009 року розробником хортингу, майстром спорту України міжнародного класу Е. А. Єрмоменком. Міжнародна федерація хортингу створена як міжнародна громадська організація фізкультурно-спортивного спрямування, що культивує й розвиває хортинг у світовій класифікації змішаних спортивних єдиноборств. Основною метою федерації є реалізація комплексної програми популяризації хортингу як самостійного виду спорту на міжнародній арені у зарубіжних країнах. У міжнародних правилах із хортингу є декілька різнопланових розділів спортивних змагань. Основним серед них вважається двораундовий комплекс спортивного двобою. Він охоплює увесь природний арсенал прийомів самозахисту спортсмена, які включені у спортивну змагальну програму.

Новий український вид спорту хортинг сформувався як спортивне єдиноборство у результаті узагальнення багаторічного національного й міжнародного досвіду та творчих пошуків і підходів до занять тренерів, учених, відомих спортсменів. З упровадженням хортингу в багатьох країнах світу його техніка значно збагатилася, бо до неї були включені найбільш ефективні й раціональні прийоми, що сприяють кращим досягненням у спортивному єдиноборстві. Тому хортинг є у світовому спортивному співтоваристві новим напрямом комплексного змішаного єдиноборства (ММА Horting). Проте два його різнопланові раунди двобою суттєво відрізняють цей український вид спорту від зарубіжних єдиноборств завдяки розробленим Міжнародним правилам змагань, які у світовій спортивній практиці до цього часу не застосовувалися. Цей спортивний винахід дозволяє залучати до спортивних змагань з хортингу спортсменів із різних вітчизняних і зарубіжних видів спортивних єдиноборств, що сприяє масовій участі єдиноборців у спортивних змаганнях з українського виду спорту хортинг.

Вивчення офіційних документів засвідчує, що міжнародна громадська організація Міжнародна федерація хортингу зареєстрована в Україні Міністерством юстиції України 6 серпня 2009 року (свідоцтво № 3162) за поданням 7 країн: України, Російської Федерації, Куби, Греції, Литви, Грузії і Туркменістану. Членами Міжнародної федерації хортингу на початку 2012 року були представники 26 країн світу: Україна, Російська Федерація, Грецька Республіка, Грузія, Республіка Куба, Республіка Туркменістан, Литовська Республіка, Сполучені Штати Америки, Китайська Народна Республіка, Федеративна Республіка Німеччина, Сполучене Королівство Великобританія, Франція, Словацька Республіка, Угорщина, Бангладеш, Ісламська Республіка Іран, Республіка Білорусь, Італійська Республіка, Республіка Польща, Естонська Республіка, Палестина, Азербайджанська Республіка, Народна Демократична Республіка Алжир, Республіка Туніс, Узбекистан, Республіка Молдова. Офіційно зареєстрованими Міністерствами юстиції інших держав є національні спортивні федерації хортингу в Україні, Російській Федерації, Латвії, Словаччині та Вірменії.

У зв'язку з великою популярністю хортингу за кордоном постійно зростає й організаційна діяльність Міжнародної федерації хортингу щодо реєстрації у згаданих країнах національних спортивних федерацій хортингу.

Практика засвідчує, що найбільш динамічно розвивається хортинг в Україні, Російської Федерації, Словаччині, Великобританії, Румунії, Франції, Німеччині, Ірані, Вірменії та Азербайджані. Він набуває розвитку завдяки проведенню міжнародних навчально-тренувальних семінарів, упровадженню програм, які обіймають питання організації і проведення тренувального процесу, підвищення рівнів підготовленості спортсменів, організації міжнародних змагань, суддівської практики та ін. У календарних планах Міжнародної федерації хортингу раз на два або три роки плануються офіційні міжнародні змагання серед дорослих, юнаків, юніорів, учнівської молоді. Це насамперед чемпіонати світу, кубки світу, чемпіонати Європи, кубки Європи, відкриті міжнародні турніри тощо. Планування всеукраїнських і міжнародних заходів здійснюється у тісному співробітництві з Міністерством молоді та спорту України.

Висновки. Таким чином, вивчення й аналіз історії становлення та розвитку козацьких єдиноборств засвідчують, що серед них найпопулярнішим є хортинг, який в Україні визнано національним видом спорту. Він є також одним із найпопулярніших і наймасовіших видів бойових мистецтв. Сьогодні хортингом займаються провідні фахівці спорту з різних міст і областей України, переважна більшість з яких має вищу спеціальну освіту і є спеціалістами та магістрами з фізичного виховання. Як зазначалося, хортинг включено до Єдиної спортивної класифікації України.

За результатами проведення офіційних спортивних змагань з хортингу державними органами з фізичної культури та спорту понад 60 фахівцям Української федерації хортингу присвоєна кваліфікація „Тренер вищої категорії“, понад 40 суддям присвоєно звання „Суддя національної категорії“, а понад 100 спортсменам з різних областей України – почесне спортивне звання „Майстер спорту України“. Їхня активна робота сприяє охопленню заняттями хортингом і оздоровчою діяльністю широких верств населення України – від маленьких дітей до людей старшого віку.

Популяризуючи фізичну культуру і спорт серед молоді, залучаючи дітей та юнацтво до здорового способу життя, першопрохідці хортингу як національного виду спорту сприяють вихованню юних громадян України в дусі добропорядності, патріотизму та любові до своєї Батьківщини. Беззаперечним є й те, що тривким і міцним підґрунтям розвитку хортингу в Україні стали багатовікові народні традиції, що передаються з роду в рід, від покоління до покоління, від часів сарматів до Київської Русі й до запорозьких козаків. Новий вид спорту хортинг став в Україні важливою складовою загальнодержавної системи фізичної культури і спорту, патріотичного й духовного виховання молоді, відродження та розвитку українських бойових традицій.

Заняття хортингом сприяють зміцненню здоров'я, розвитку фізичних, морально-вольових якостей та інтелектуальних здібностей молоді шляхом залучення її до регулярних тренувань, участі в спортивних змаганнях, навчально-тренувальних семінарах та інших фізкультурно-оздоровчих заходах, що проводяться за програмами Української федерації хортингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єрмоєнко Е. А. Міжнародна спортивна програма хортингу / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2009. – 24 с.
2. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи „Хортинг“ для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів : навч. вид. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
3. Єрмоєнко Е. А. Принципи виконання й методика вивчення базових технічних елементів хортингу : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2009. – 87 с.
4. Єрмоєнко Е. А. Тренування в хортингу : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2009. – 227 с.
5. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2010. – 108 с.
6. Зубалій М. Д. Психологія спорту : навч.-метод. посіб. / М. Д. Зубалій, Н. П. Зубалій. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – 231 с.
7. Остапенко О. Характерництво – ефективна форма фізичної підготовки запорозьких козаків / О. Остапенко, М. Зубалій // Фізичне виховання в школі. – 2000. – № 2. – С. 48.
8. Руденко Ю. Козацько-лицарське виховання учнівської і студентської молоді: монографія / Ю. Руденко, Ю. Мельничук. – К., 2011. – 415 с.

REFERENCES

1. Yeromenko, E. A. (2009). *Mizhnarodna sportivna programma khortynghu* [The international sports program of horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.
2. Yeromenko, E. A. (2012). *Navchalna prohrama hurtkovoї (seksiynoi) roboty Khortynh dlia uchniv 1–11 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv* [The curriculum circle (sectional) of „Horting“ for students of 1–11 grades of secondary schools]. Kyiv: Palyvoda A. V.
3. Yeromenko, E. A. (2009). *Pryntsypy vykonannia y metodyka vyvchennia bazovykh tekhnichnykh elementiv khortynhu* [Principles of implementation and methodology of teaching the basic technical elements of horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.
4. Yeromenko, E. A. (2009). *Trenuvannia v khortynhu* [Training in Horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.
5. Yeromenko, E. A. (2010). *Khortynh. Navchalna prohrama dlia dytiacho yunatskykh sportyvnykh shkyl* [Horting. The curriculum for youth sports schools]. Kyiv: Palyvoda A. V.
6. Zubalii, M. D., & Zubalii, N. P. (2014). *Psykhologhiia sportu* [Psychology of sports]. Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova.
7. Ostapenko, O., & Zubalii, M. (2000). *Kharakternytstvo efektyvna forma fizychnoi pidhotovky zaporozkykh kozakiv* [Characterize is effective form of fitness Cossacks]. *Fizychne Vykhovannia*, 2, 48.
8. Rudenko, Yu., & Melnychuk, Yu. (2011). *Kozatsko lytsarske vykhovannia uchnivskoi i studenskoї molodi* [Cossack and knight education of students]. Kyiv.